

232. PRZYRZĄDY DO MIERZENIA PRĘDKOŚCI WODY W RZEKACH I KANAŁACH.

Przyrządy do tego celu stosowane oparte są na dwóch zasadach: 1/ przyrządy unoszone przez prąd wodny - będą to t.zw. p ł y w a k i różnych systemów - oraz 2/ przyrządy ustawione w miejscu, w którym badamy prędkość; pewne części takich przyrządów są wprowadzane w ruch przez płynącą wodę . Im woda płynie prędzej, tem znaczniejsze działanie wywiera na ustawiony przyrząd.

233. PŁYWAKI. Tych mamy kilka odmian; ważniejsze są: a/ cienka rurka blaszana w postaci laski, obciążona w dolnej części kawałkami metalu; rurka taka utrzymuje się w wodzie prawie pionowo./Laska hydrometryczna /. b/ dwie puste kule o jednakowej średnicy, połączone ze sobą drutem cienkim. Drut może otrzymywać różną długość. Jeżeli jedną z kul obciążymy, napełniając ją częściowo wodą i stosując odpowiedniej długości drut, otrzymamy, że jedna z kul płynąć będzie tuż przy powierzchni wody, druga zaś na głębokości, gdzie chcemy zbadać prędkość wody.

Skutkiem dwóch różnych prędkości, cały przyrząd otrzymuje pewną średnią prędkość. Niech prędkość wody na powierzchni będzie v_g ; prędkość na głębokości badanej niech będzie v_z ; wówczas prędkość przyrządu

$$v_p = \frac{v_g + v_z}{2},$$

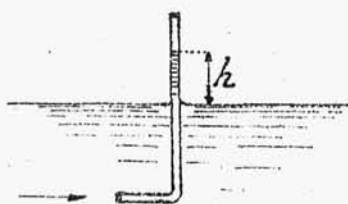
a stąd $v_z = 2v_p - v_g$.

Prędkość v_g znajdziemy, puszczając na wodę samą tylko kulę górną.

Pomiary prędkości przy pomocy pływaków wymagają pewnych ostrożności i wielokrotnych powtórzeń.

234. PRZYRZĄDY OPARTE NA DZIAŁANIU STRUMIENIA WODY.

a/ Rurka Pitot'a. Jest to rurka szklana, zagięta

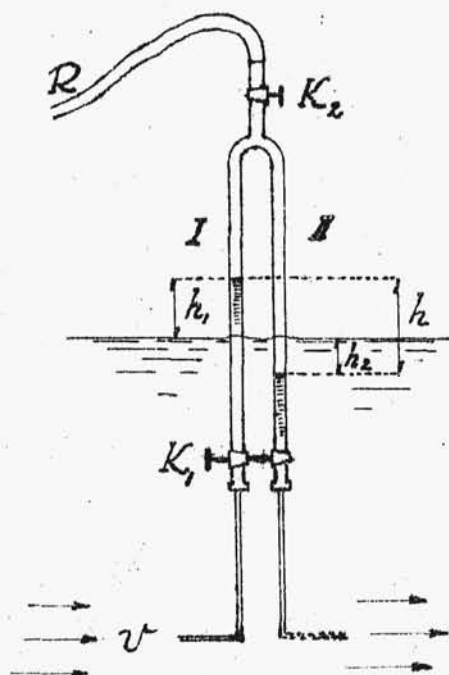

pod kątem prostym; rurkę taką wstawiamy w prąd wody tak, aby otwarte kolano było zanurzone przeciw prądowi na tej głębokości na której chcemy zmierzyć prędkość.

rys. 153

Wówczas w rurce woda podnosi się ponad zwierciadło otaczającej wody. Wysokość h wzniesienia się wody w pionowym kolanie rurki jest proporcjonalne do kwadratu prędkości wody: $h = \alpha \cdot v^2$

Spółczynnik α otrzymany z doświadczenia, porównując h przy znanej prędkości v . Trudność zmierzenia wysokości h spowodowała ulepszenie powyższego przyrządu. Skombinowane są dwie rurki, z któ-

rys. 154.

rych jedna ma zagięty koniec ustawiony przeciw prądowi, druga za prądem. Górne części rurek I i II są szklane - dolne części metalowe.

W rurce I woda się podniesie na wysokość $h_1 = \alpha_1 v^2$; w drugiej woda opadnie na wysokość $h_2 = \alpha_2 v^2$.

Jedna i druga wysokość h_1 i h_2 są liczone od idealnego zwierciadła wody w rzece.

Z równań powyższych otrzymujemy:

$$h_1 = \alpha_1 v^2 \text{ i } h_2 = \alpha_2 v^2,$$

stad $v^2 = \frac{h_1}{\alpha_1} = \frac{h_2}{\alpha_2}$, albo $\frac{h_1}{h_2} = \frac{\alpha_1}{\alpha_2}$;

z tej proporcji otrzymamy $\frac{h_1 + h_2}{h_1} = \frac{\alpha_1 + \alpha_2}{\alpha_1}$;

albo: $\frac{h_1 + h_2}{\alpha_1 + \alpha_2} = \frac{h_1}{\alpha_1} = v^2$.

Niech $h_1 + h_2 = h$ oraz $\alpha_1 + \alpha_2 = \alpha$ wówczas $\frac{h}{\alpha} = \frac{h_1}{\alpha_1} = v^2$, a stąd $v = \sqrt{\frac{h}{\alpha}} = \varphi \sqrt{h}$.

Widzimy więc, że zaobserwowawszy wysokość h , możemy znaleźć v ; należy tylko określić z doświadczenia współczynnik φ . Przyrząd powyższy nosi nazwę r u r k i D a r c y - P i t o t' a.

Sposób użycia tego przyrządu polega na tem, że po wstawieniu go w wodę z zagiętymi końcami na pewną głębokość, kiedy zwierciadła w rurkach już się ustaliły, zamykamy kraniki K_1 ; następnie wyjmawszy przyrząd z wody, mierzymy wysokość h , a z niej obliczamy prędkość v w badanem miejscu ze wzoru: $v = \varphi \sqrt{h}$. Kranik K_2 wraz z rurką gumową R służą do tego, aby przez rozrzedzenie lub sprężenie powietrza w górnej części przyrządu doprowadzić poziom wody do szklanych części rurki I i II.

235. MLYNEK WOLTMANN'A. Schemat tego przyrządu stanowi: ramka A , posiadająca dwa łożyska a, b , w których obraca się oś pozioma ab , zaopatrzona w ślimak C . Na końcu osi poziomej jest nasadzone koło łopatkowe d . Łopatki są pochylone względem płaszczyzny prostopadłej do osi ab . D o e ramki